

Ha oda tudunk figyelni arra, hogyan lehet az otthontalanságot otthonossá tenni, a radikálisan nem irodalmi esztétikaivá emelni, akkor meglátjuk a *Várok ránk* legfőbb értékét. Mert ez a próza el tudja mozdítani a biztos olvasási pozíciót; nem elbizonytalanítja, hanem munkává gyúrja. Az időt néhol térré, a teret néha múlttá alakítja. S ami az értékét adja: mindkettőt be tudja lakni. Az időből létrehozott tér: gond. De nem probléma. Úgy, ahogy a Duna vize gond a könyvnek, a szöveg az olvasónak. A fehér lapon a megsárgult víz: úgy van velünk a múltunk. Várunk rá. Akarva, akaratlanul saját tapasztalatainkat előhíva. Nem irodalmi tapasztalat, hanem közösségi írás-olvasás: emberi aktus.

LOVÁSZ LAJOS

(Kortárs Kiadó, Budapest, 2003,
168 oldal, 1300 Ft)

TAR SÁNDOR:

Az alku ***Gonosz történetek***

Új könyvében Tar Sándor tovább folytatja az ezredforduló Magyarországnak érzékletes bemutatását. A kötetben túlsúllyal szerepelnek a rövid, mindössze néhány oldalas novellák, de hosszabb elbeszélésekkel is találkozhatunk. A tőle megszokott,

néhol kíméletlen erővel megrajzolt láttelepekben a társadalom peremére szorult, onnan reménytelenül kitörni akaró emberek mindennapjait, küzdelmeit ragadja meg. Ennek ellenére már előző kötetében is érzékelhető volt egyfajta tágulás; témái között újabbakat is felfedezhetünk a régi, immáron klasszikusnak minősíthető Tar-fabulák mellett.

A rövid történetek előnyeit, a súríításban rejlő lehetőségeket itt is kihasználja Tar. *Az alku* történetei gyakran szakadnak félbe vagy zárulnak félmegoldással. Ezzel az eljárással még kontrasztosabb kép tárul elénk; egy-egy töredéket megragadva, az emberi sorsok sűrűjéből szemezgetve, ezen részeket ugyanakkor hallatlan szuggesztivitással, részletekbe bocsátkozó, de azokban el nem vesző módon súlyos materiává formálja.

A történetek középpontjában a címül választott alku áll. A morál megroppanása, a lehetetlen egzisztenciális helyzetbe került antihősök különbékéje ez, amely azonban nem vezet sehová. S noha a pillanatnyi túléléshez ez szűkösen ugyan, de elegendőnek bizonyul, a végső feloldozás várat magára.

A kötetnyitó elbeszélés (*Túlélési gyakorlatok*) narrátora egy, a munkájától megfosztott, magát és családját az új világrendhez igazítva definiáló apa világképét tárja elénk. A személyiség elhajlása, átalakulása, az egzisztenciák átértékelése az egész kötet súlyos kérdéshalmazává terebé-

lyesül. A kórházi történetek sorjázásában (*Empátia, Fohász, Az új beteg, Eszembe jut majd az is*) megfigyelhetjük a kiszolgáltatottság okozta elmozdulásokat, s a betegek sajátos gondolatvilágát.

Régi témaként bukkannak fel az albérlőtörténetek, amelyek kivétel nélkül disszonáns, néhol groteszkbe átcsapó hangon tudósítanak az általában egyedülálló, munkájukat (és életkedvüket) veszített, magukkal és a világgal meghasonlott antihősökről. Ilyen az *Őszikék* Rác Lajosa, aki abbéli félelmében, hogy főbérlője felmond neki, a temetőből vett virágcsokorral próbál jóindulatot kicsikarni magának. Pechjére a huzat bevágja az ablakot, a házínéni macskáját a mélybe taszítva. Szegi, az ingyenélő (édesanyja tartja el) hasonlóan perifériás jelenség; egyetlen szórakozása, hogy a színházlátogató közönségen sósavas fecskendővel vesz elégtételt az őt ért vélt vagy valós sérelmekért (*Savas eső*).

A *Szabadulni* című elbeszélés két hajléktalanjának története a kötet egyik kiemelkedő darabja. Az egymásra utaltságot, a kiszolgáltatottságot, az úr-szolga viszony illetén torz megjelenését megrázó egyszerűséggel ábrázolja Tar. Itt is szembetűnő a zárlatos befejezés; más kérdés, hogy nem esik túlzottan nehezünkre elképzelni, milyen relációk mentén halad majd a közös fürdés (a sikertelen szökési kísérletet követően).

Az elfajzás, elállatiasodás motívuma mind gyakoribb jellemzője a Tar-szövegeknek. Korai műveiben még ritkának mondható, ám utolsó két könyvében (*A térkép szélén, Az alku*) egyre nagyobb szerepet kap.

Tar Sándor új kötete nem tartozik a könnyed, felhőtlen szórakozást nyújtó olvasmányok közé. Pedig azt az országot mutatja be nekünk, amelyben élünk. Csakhogy arról a másiktól, amiről ő beszél elfogultság, üres póz, pátosz nélkül, mégis határozott írói céllal (és eredménytel), nem mindig veszünk szívesen tudomást.

SÜTŐ CSABA ANDRÁS

(*Noran Kiadó, Budapest, 2004,*
288 oldal, 2200 Ft)

TÓTH ERZSÉBET:

Rossz környék

A „rossz környék”, melynek jelentéstartalma magában foglalja az én és az azt körülvevő valóság inkompatibilitását, értékellentétét, különös titulus – hiszen a környezetet az abban élő emberek és hozadékaik alkotják, mégis az így megjelölt tér az egyes ember számára mindig különbözik önmaga értékétől, mivel az egyén tudata nem aposztrofálhatja „rosszkörnyék-alkotóelemnek” önmagát. Ezzel az ellentmondással